

VEIEN ETTER VGS

Veilederen er utarbeidet av Unge funksjonshemmede ved rådgiver Maren Hagen Fuglesang, 2022.

Illustrasjoner av Astrid Bøhler.

Unge
funksjonshemmede

ungfunk.no @ungfunk

Om Unge funksjonshemmede

Unge funksjonshemmede er en paraplyorganisasjon for 38 organisasjoner og grupperinger av ungdom med funksjonsnedsettelse og kronisk sykdom. Til sammen har disse over 25 000 medlemmer.

Vårt formål er å sikre deltakelse og samfunnsmessig likestilling for unge opp til 36 år med funksjonsnedsettelse og kronisk sykdom.

Unge funksjonshemmede jobber mot diskriminering og for universell utforming på alle samfunnsområder.

OM VEILEDEREN

Unge funksjonshemmede har utviklet en veileder til deg som er utdannings- og yrkesrådgiver i videregående skole.

I denne veilederen finner du tips til hvordan du som rådgiver kan bli bedre på å inkludere elever som har funksjonsnedsettelse eller kronisk sykdom. Vi ønsker å gi innblikk i tematikk og forhold som kan være nyttig for rådgivere å kjenne til for å kunne gi gode og velbegrunnede råd og veiledning til elever i målgruppen. Vi ønsker å bidra til et større kunnskapsgrunnlag hos rådgivere som skal veilede elever, og opplyse om hvilke muligheter som finnes.

Det finnes barrierer som gjør at elever med funksjonsnedsettelse og kronisk sykdom opplever å ha færre valgmuligheter innen høyere utdanning og arbeid enn sine medelever. Barrierene handler blant annet om fysiske hindringer, manglende kompetanse om tilrettelegging og tilgjengelighet, mangel på informasjon og fordommer mot funksjonshemmede og kronisk syke.

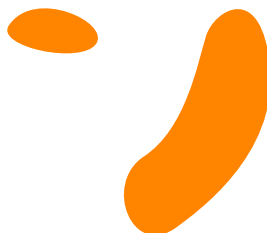
Flere av disse barrierene kan brytes ned med enkle grep og vil gi store gevinster for elever som ønsker å ta høyere utdanning. Høyere utdanning er en av de viktigste forutsetningene for at personer med nedsatt funksjonsevne kommer i arbeid. Utdanning har større betydning for denne gruppa enn for befolkningen for øvrig.

HVA ER EN FUNKSJONSNEDESETTELSE?

En funksjonsnedsettelse eller kronisk sykdom kan være alt fra alvorlig sykdom til plager man lever gode liv med. De kan være synlige, usynlige, medfødte eller ervervede. Når man hører ordet funksjonsnedsettelse kan det være lett å glemme at det også inkluderer de av oss som har usynlige funksjonsnedsettelser eller kronisk sykdom. Funksjonsnedsettelser er ikke alltid synlige, og det er viktig å huske på!

Noen har diagnoser som er kjente, hvor det finnes gode tilretteleggingsmuligheter. Andre kan ha sjeldne diagnoser, hvor det kan være utfordrende å få gode behandlingstilbud eller å bli trodd.

Mange av oss har en eller annen form for kronisk plage som vi må tilrettelegge hverdagen rundt for å kunne bidra og delta på en likestilt måte i samfunnet. Funksjonsnedsettelser og kroniske sykdommer vil arte seg og oppleves ulikt, så det kan hende at dine forestillinger ikke stemmer. De av oss med usynlige diagnoser kan ha større tilretteleggingsbehov enn du tror, mens det kanskje er motsatt for de av oss med synlige diagnoser.

15-20 prosent av befolkningen vil oppleve å ha en funksjonsnedsettelse i løpet av livet. Personer med funksjonsnedsettelser kan på denne måten anses som landets største minoritet. Samtidig er det vanskelig å snakke om funksjonshemmede som én gruppe.

De av oss med funksjonsnedsettelser er like mangfoldige og ulike som alle andre – vi er tross alt ikke vår funksjonsnedsettelse. Det er noe vi har, om det er i en begrenset periode eller ut livet. Det er heller ikke noe som behøver å definere oss eller begrense oss i hverdagen, så lenge samfunnet legger opp til at man kan delta og kommunisere på ulike måter.

Dessverre er ikke dette tilfellet på alle områder i dag, og det som knytter funksjonshemmede sammen som en gruppe er nettopp dette møtet med samfunnsskapte barrierer. Disse barrierene legger begrensninger på friheten vår og oppfyllelsen av våre universelle rettigheter.

Personer med funksjonsnedsettelser blir ofte sett på som syke og hjelpetrengende, i stedet for som mennesker som begrenses av barrierer, diskriminering eller manglende likestilling og tilrettelegging.

DEFINISJONER

Funksjonshemming oppstår når det er et gap mellom et individs forutsetninger og omgivelsenes utforming eller krav til funksjon. Funksjonshemming er ikke en individuell egenskap, men et forhold eller en situasjon som kan oppstå i individets møte med samfunnet/de fysiske omgivelsene.

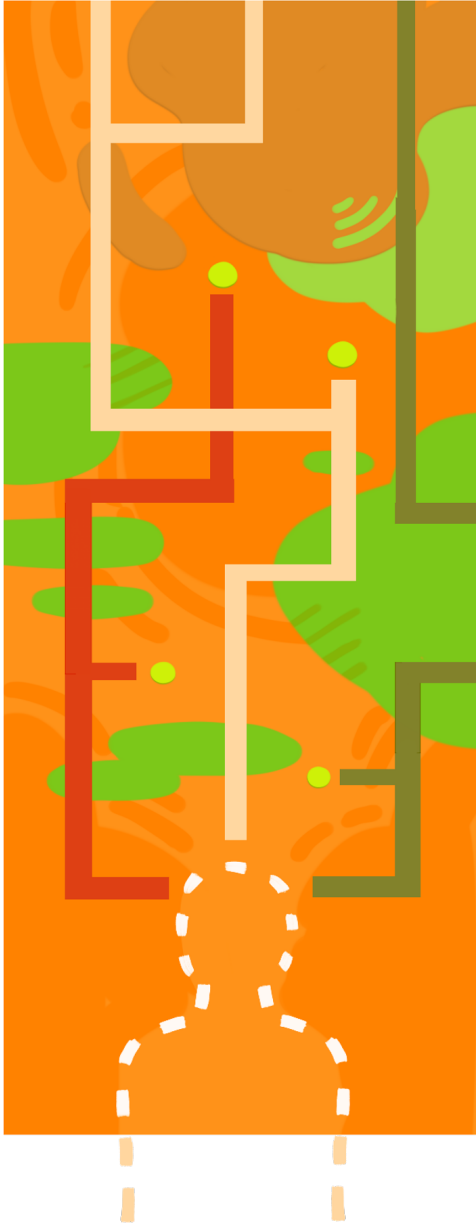
En funksjonsnedsettelse viser til tap av, skade på eller avvik i en kroppsdel eller i en av kroppens psykologiske, fysiologiske eller biologiske funksjoner. Dette kan eksempelvis dreie seg om nedsatt bevegelses-, syns- eller hørselsfunksjon, nedsatt kognitiv funksjon eller ulike funksjonsnedsettelser på grunn av allergi, hjerte- eller lungesykdommer.

Begrepet funksjonsnedsettelse er synonymt med nedsatt funksjonsevne eller redusert funksjonsevne.

Funksjonshemmende forhold viser til at utformingen av samfunnet/de fysiske omgivelsene er slik at det er vanskelig for enkeltpersoner å ta seg frem på egen hånd og å etablere eller opprettholde et selvstendig liv og en sosial tilværelse. Hvis en bygning bare har trappetrinn og ikke rampe i inngangspartiet, er det et funksjonshemmende forhold. Tunge dører kan også utgjøre funksjonshemmende forhold. Hvis du ønsker å lære mer om forståelsesmodeller, funksjonshemmende barrierer og normer så kan du lese mer på våre nettsider.

ungefunksjonshemmede.no/download/bonusmateriale

ELEVEN OPPLEVELSER

OPPLEVELSER MED RÅDGIVERE

Mange elever med funksjonsnedsettelse og kronisk sykdom opplever at ansatte på skolen har lite kunnskap og kompetanse om funksjonsnedsettelse og hva det innebærer. De opplever også at lærere og rådgivere har for dårlig kompetanse på hvilke rettigheter elevene har.

Flere elever opplever at rådgivere som veileder dem i studievalg, kan ha fordommer. Vi vet at elever med funksjonsnedsettelse blir møtt av veiledere som har lave forventninger til dem og manglende kunnskap om hvilke muligheter eleven har. Flere oppfordrer for eksempel eleven til å søke uføretrygd fra NAV eller søke fritak fra fag fremfor å oppmuntre til høyere utdanning og jobb.

Flere elever opplever at rådgivere ikke ser muligheter, motiverer eller lytter til deres ambisjoner og ønsker. Elever med funksjonsnedsettelse får dermed ikke den veiledningen de har behov for. Det jobbes heller ikke godt nok for at funksjonshemmede elever kommer inn i et skoleløp som ender i høyere utdanning eller jobb.

Elever som har fått god støtte og veiledning gjennom videregående peker på at dette ikke burde avhenge av om man møter en engasjert ildsjel. Engasjerte ildsjeler er viktig, men det er synd at skolesystemet ikke klarer å dekke behovet og sikre at alle får like gode sjanser.

BARRIERER I HØYERE UTDANNING

Undersøkelser gjort blant studenter med nedsatt funksjonsevne viser at de aller fleste opplever barrierer i forbindelse med studiene. Disse barrierene gjør at funksjonshemmede studenter ofte må jobbe hardere enn sine medstudenter, og mange får redusert studieprogresjon.

Siden 1980-tallet har det kommet ulike initiativ og handlingsplaner for å identifisere og bryte ned barrierer i høyere utdanning. Studiestedene har fått ansvar for å utvikle strategier for tilrettelegging på både pedagogiske og sosiale områder for å sikre at de tilbyr en utdanning som er tilgjengelig for alle.

Likevel er fortsatt andelen av mennesker med funksjonsnedsettelse som tar høyere utdanning lav sammenlignet med befolkningen ellers. Årsakene til dette er sammensatte og må ses i sammenheng med tidligere skoleløp. Barrierene som møter studenter med funksjonsnedsettelse kan bidra til at de ikke fullfører løpet de har startet på, eller virke avskrekkende på potensielle søkere.

I Bufdirs rapport *Barrierer i høyere utdanning for personer med nedsatt funksjonsevne* beskriver informantene pedagogiske, digitale, fysiske og sosiale barrierer de har opplevd under utdanningen. Det er også utfordringer knyttet til organisering og kommunikasjon mellom student og studiested, og studiested og NAV.

Rapporten *Barrierer i høyere utdanning for personer med nedsatt funksjonsevne* kan leses her:

bibliotek.buudir.no/BUF/101/Barrierer_i_hoyere_utdanning_for_personer_med_nedsatt_funksjonsevne.pdf

Summen av disse barrierene bidrar til å gjøre studiehverdagen svært krevende for mange studenter med funksjonsnedsettelse. Det fører også til merarbeid, da man må koordinere ulike tjenester og kontaktpersoner ved studiested og NAV for å sikre at man får den tilretteleggingen man trenger. Vi har altså ikke lykkes med å fjerne barrierene studenter med funksjonsnedsettelse opplever i høyere utdanning.

Personer med funksjonsnedsettelse og kronisk sykdom er ofte avhengig av god tilrettelegging for å ha mulighet til å delta i utdanning på lik linje med andre. Mange opplever at de får mye ansvar selv for å fremme egen sak i møte med byråkratiet. I utgangspunktet skal man kunne overlate mye av dette til utdanningsinstitusjonene, men dette er ikke nødvendigvis tilfellet i praksis.

Forskning viser at det ikke er uvanlig at funksjonshemmede må forhandle frem individuelle løsninger, gjerne i møte med lite løsningsorienterte personer ved studiestedet. Det er flere unge som synes det er vanskelig å få oversikt over hva man har rett på og hvilke muligheter det er for tilrettelegging på ulike studiesteder.

TILRETTELEGGING OG TILGJENGELIGHET

Mange med funksjonsnedsettelse er ofte avhengige av ordninger og tilrettelegginger for å få til utdanningsløpet. Dessverre er det ofte slik at man ikke vet om undervisningsbyggene, undervisningsrommene, studentboligene eller uteområder er tilgjengelige eller universelt utformet.

Det kan være vanskelig å finne ut hva slags individuell tilrettelegging som er mulig, som hvilke muligheter det er for tilrettelagte læremidler, eksamen, undervisning og undervisningsmateriale. Det kan også være usikkerhet rundt om man kan få assistanse og hjelpemidler.

Flere elever opplever at det er en kamp å få tilrettelegging man har krav på. Når man har opplevd barrierer tidligere i skoleløpet, så forsterkes denne usikkerheten. Da er det lett å tenke at høyere utdanning «ikke er noe for meg», selv om det ikke nødvendigvis er tilfellet.

ASSISTANSEORDNINGER

For høyere utdanning finnes ingen særlige assistanseordninger, annet enn en mentorordning gjennom NAV som både gjelder i arbeidslivet og for utdanning, og lese- og sekretærhjelp dersom man er svaksynt eller blind og synshjelpemidler ikke dekker behovet man har. Det er også mulig å søke NAV om stønad til opplæringstiltak etter folketrygdloven. Dette gjelder også for ekstra utgifter knyttet til folkehøyskole.

Noen har brukerstyrt personlig assistanse (BPA). Det varierer fra kommune til kommune om man får innvilget BPA og hvor mange timer man eventuelt får. Samtidig er det ikke umulig å få innvilget BPA til høyere utdanning, men det kan være en lang og tidkrevende prosess.

Dersom man har BPA enten på videregående skole eller på fritiden vil det kreves noe ekstra tid til søking om ny BPA-ordning dersom man skal flytte til en ny kommune for å studere. Det gjør at funksjonshemmede studenter gjerne må bestemme seg for hvilket studiested de skal gå på tidligere enn andre studenter.

Det er også mulig å søke om funksjonsassistanse for å dekke assistansebehovet i arbeidstiden. Dette gjelder kun arbeidstid, og ikke studietid, men kan være nyttig for studenter som ønsker å jobbe ved siden av studiene.

Funksjonsassistanse er noe man får i tillegg til BPA og de to tjenestene veies opp mot hverandre. Den ene tjenesten justeres ned dersom man får økning i den andre.

I dag er det et lappeteppe av tjenester som gjør at man må forholde seg til mange forskjellige personer og instanser. For visse grupper med funksjonsnedsettelse er dette problematisk. Dette kan bøtes på med kommunens plikt til å legge til rette for samhandling mellom ulike deltjenester og mellom fylkeskommune, stat og regionale helseforetak, jf. helse- og omsorgstjenesteloven § 3-4 første og andre ledd.

OVERGANGEN TIL VOKSENLIVET

Unge med funksjonsnedsettelse kan oppleve å møte på barrierer og utfordringer som annen ungdom ikke kjenner på i ungdomstiden og i overgangen til voksenlivet. Alle kan føle seg sårbare i overgangsfaser, men for unge som bryter med normer for kropp og funksjon, kan usikkerhetene bli større.

Ofta kan koordineringen mellom ulike offentlige instanser svikte og ny skole, kommune, universitet eller hjelpeapparat kan stille krav om dokumentasjon gjentatte ganger. Mange må selv skaffe seg ekspertise på egen tilstand, og ta et større ansvar for egen helse og behandling enn det andre ungdommer må.

Det bør ikke være store forskjeller mellom unge med funksjonsnedsettelse og kronisk sykdom og andre unge i overgangene mellom skole, høyere utdanning og arbeidsliv. Likevel fører byråkratiske prosesser og behov for spesielløsninger til at mange blir gjort mer «annerledes» enn det de trenger å være. Utfordringer med å passe inn i systemenes innretning gjør at man skiller seg unødvendig ut.

**HVA KAN DU
SOM RÅDGIVER
BIDRA MED?**

Elever har rett til utdannings- og yrkesrådgivning knyttet til fremtidige utdannings- og yrkesvalg. Utdannings- og yrkesrådgivningen skal hjelpe elevene til å bli bevisste egne verdier, interesser og forutsetninger. Slik gis elevene økt selvinnstikk og bedre evne til å gjøre gode utdannings- og yrkesvalg.

Elever har rett til rådgivning og veiledning på utdanningsveier i Norge og i andre land, arbeidsmarkedet nasjonalt og internasjonalt, informasjon om søknadsfrister, inntaksvilkår, finansieringsordninger og bruk av ulike rådgivningsverktøy.

I dette arbeidet skal skolen og rådgiveren samarbeide med, for eksempel, utdanningsinstitusjoner på andre nivåer, lokalt næringsliv, partnerskap for karriereveiledning og hjemmet.

Rådgivere kan spille en viktig rolle for eleven i overgangen mellom videregående og studier eller arbeid. Rådgiver kan hjelpe den enkelte eleven med å se muligheter og potensial i stedet for begrensninger.

Siden det er mellom 15-20 prosent av befolkningen som lever med en funksjonsnedsettelse eller kronisk sykdom i dag, betyr det at mange elever har behov for hjelpemidler, tilpassede læremidler, assistanse eller tilgang til helsetjenester.

Søknadsprosessen til høyere utdanning kan være ekstra krevende for elever som har behov for tilrettelegging eller et mer tilgjengelig miljø. Du som rådgiver vil være en viktig støttespiller i denne perioden, gjennom å formidle informasjon, bevisstgjøre om mulighetene som finnes og ved å motivere eleven til å stå i prosessen.

Rådgivere kan også være viktige pådrivere for å bryte ned samfunnsskapt barrierer for deltakelse, i bindeleddet mellom elever og utdanningsinstitusjoner.

Videre følger noen tips til hvordan du som rådgiver kan gjøre det lettere for elever med funksjonsnedsettelser og kronisk sykdom å komme seg ut i høyere utdanning.

HUSK Å SE HELE ELEVEN

Ingen vil forvente at du som rådgiver har inngående kunnskap eller spisskompetanse om ulike funksjonsnedsettelse eller diagnoser. Det viktigste er at du som rådgiver er åpen, fleksibel og positivt innstilt.

Noen ganger er det ikke mangel på tilgjengelighet som er det største problemet, men snarere forventningene til de av oss med funksjonsnedsettelse eller kroniske sykdommer. Mange unge med funksjonsnedsettelse opplever at andre har lavere forventninger til dem enn til andre, uten at de kjenner deres evner, ferdigheter eller selvstendighetsgrad. Alle unge bør få oppleve at de stilles krav til, samt få mulighet til å utvikle seg, strekke seg og tøyne egne grenser.

Ta den enkelte på alvor, still spørsmål, men ikke tenk at du må senke dine forventninger til den enkelte. Husk at vi alle først og fremst er personer, med våre likheter og ulikheter, som ønsker å bli behandlet og kommunisert med på samme måte som andre. Unge vet ofte selv hvor skoen trykker, og hva de har behov for.

Spør eleven det gjelder om tilretteleggingsbehov og funksjonsnedsettelse eller diagnosen – det er bedre å spørre enn å anta!

Med økt kunnskap kan man utvide forestillingene sine om hva som er «normalt» og bedre forstå hva en funksjonsnedsettelse kan innebære. Når man snakker om personer med funksjonsnedsettelse eller kronisk sykdom kobles dette ofte opp mot at man har «spesielle behov». Men hva er et «vanlig behov»?

Det er ikke et spesielt behov å ville ta utdanning, få seg jobb eller være en del av fellesskapet – det er et helt vanlig behov. Utfordringene ungdom med funksjonsnedsettelse møter handler nemlig mye om normer og forventninger i samfunnet, ikke nødvendigvis om selve diagnosen.

Funksjonsnormen, antakelsen om at kroppen må fungere på en viss måte for at en skal kunne delta i samfunnet og leve et godt liv, kommer til syne for flere unge med en normbrytende kropp. De kan oppleve å bli møtt med usikkerhet og skepsis. Dette kan bidra til en demotiverende og krevende søknadsprosess når det kommer til høyere utdanning.

Det er viktig at du som rådgiver ikke bidrar til å legge unødvendige begrensninger på valgene, men hjelper den unge med å se forbi usikkerhetene hen kan møte.

Se muligheter, motiver og lytt til elevens ambisjoner og ønsker. Unge ønsker frihet til å velge studiested etter interesser, ikke kun etter tilgjengelighet. Dette bør være utgangspunktet i samtalen med den enkelte.

GI GOD INFORMASJON

Informasjon er viktig for alle, ikke minst for de av oss som er nødt til å planlegge og ta avgjørelser med ekstra hensyn til egen kropp eller psykiske helse. Mange med funksjonsnedsettelse og kronisk sykdom er nødt til å gjøre mye usynlig arbeid, såkalt merarbeid.

Personer med funksjonsnedsettelse bruker ofte mer tid på å organisere studiehverdagen, og på å finne ut om det er mulig å studere på de ulike universitetene eller høyskolene. Det kan være utfordringer knyttet til universelt utformede skolebygg eller studentboliger, transport til og fra studiestedet, finansielle prosesser knyttet til stipender og lån, og praktiske utfordringer i studiesituasjonen, som kontakt med assistenter og offentlige instanser.

En stor utfordring for elever med funksjonsnedsettelse når det kommer til å ta høyere utdanning eller komme seg ut i arbeidslivet er mangel på riktig og tilgjengelig informasjon. Søknadsprosessen kan være krevende, og du som rådgiver kan bidra med kunnskap og informasjon som gjør prosessen lettere for eleven.

Det kan være vanskelig å finne informasjon om tilrettelegging og tilgjengelighet på studiestedet. Hvis du som rådgiver har kunnskap om hvor man kan henvende seg for å få informasjon om tilgjengelighet og tilrettelegging på ulike utdanningsinstitusjoner vil dette være viktig informasjon for eleven. Informasjon om hvilke rettigheter man har og hvilke økonomiske støtteordninger som finnes vil også være nyttig.

I tilfeller der det mangler informasjon om studiestedets miljø og fysiske utforming, bør eleven oppfordres til å ringe eller sende e-post til studiestedet hen er interessert i.

Her er det tips til hvor du kan få oversikt over informasjon som gjelder muligheter for tilrettelegging på ulike universiteter og høyskoler:

- Informasjon om tilrettelegging på de enkelte universitetene og høyskolene i Norge for personer med nedsatt funksjonsevne:
utdanning.no/tema/hjelp_og_veiledning_nyttig_informasjon/tilrettelegging_pa_hvert_enkelt_studiested
- Universiteter og høyskoler er pålagt å både utpeke en fast kontaktperson, og ha en handlingsplan for studenter med funksjonsnedsettelse. Her er oversikt over tilretteleggingskontakter ved de enkelte universitetene og høyskolene i Norge:
universell.no/tilretteleggere

VÆR EN AMBASSADØR FOR LIKESTILLING OG UNIVERSELL UTFORMING

Rådgivere bør fremme likestillingsperspektivet og formidle dette i møte med utdanningsinstitusjoner. Tilgjengelighet og universell utforming er eksempler på sentrale virkemidler for å bygge ned funksjonshemmende barrierer som elever møter.

Universell utforming handler om å finne hovedløsninger som alle kan benytte seg av, og slik sikre en mer likestilt samfunnsdeltakelse. Når alle kan bruke de samme løsningene, og kan bidra på samme plattform, bidrar dette til en inkludering som samfunnet er tjent med. I tillegg til fysiske hindringer i miljø, kan negative holdninger, fordommer og manglende kunnskap utgjøre sosiale funksjonshemmende barrierer.

Mange kan mene at tiltak for bedre tilgjengelighet er fordyrende og unødvendige, eller ikke relevant for deres virksomhet. Dette gjenspeiler ofte negative holdninger og lave forventninger til personer med funksjonsnedsettelse. Argumentet tar heller ikke i betraktning at universell utforming er et samfunnsgode som mange ulike mennesker vil dra nytte av, i ulike situasjoner i livet. Ramper er for eksempel nyttig både for rullestoler og for barnevogner.

Hvis en elev blir undervurdert på bakgrunn av at de har en funksjonsnedsettelse, er dette et åpenbart eksempel på en funksjonshemmende barriere som bidrar til å begrense elevens utdanningsvalg.

LOVVERKET

God tilrettelegging, tilgjengelighet og holdninger som ikke diskriminerer er avgjørende for inkludering og likestilling. Personer som opplever å bryte med normer i samfunnet, har større risiko for diskriminering. Derfor er det viktig å sikre rettigheter og motvirke forskjellsbehandling gjennom lovverk. Elever bør kjenne sine rettigheter, og utdanningsinstitusjoner bør informere om dem.

Vi minner om følgende lover og konvensjoner:

- FN-konvensjonen for rettighetene til mennesker med nedsatt funksjonsevne (forkortet CRPD på engelsk)
- Lov om likestilling og forbud mot diskriminering (Likestillings- og diskrimineringsloven)
- Lov om universiteter og høyskoler (Universitets- og høyskoleloven)
- Lov om folkehøyskoler (Folkehøyskoleloven)
- Lov om grunnskolen og den videregående opplæringa (opplæringslova)

Etter både Likestillings og diskrimineringsloven §21 og Universitets- og høyskoleloven §4-3c har elever og studenter med funksjonsnedsettelse «rett til egnet individuell tilrettelegging av lærested, undervisning, læremidler og eksamen, for å sikre likeverdige opplærings- og utdanningsmuligheter».

Retten til tilrettelegging, i begge disse lovbestemmelsene, gjelder med et forbehold om at tilretteleggingen ikke innebærer en uforholdsmessig byrde. Det er opp til institusjonene hva som kvalifiserer som forholdsmessig.

Her kan du lese mer om rettigheter for funksjonshemmede i høyere utdanning:

universell.no/fagomraader/tilrettelegging/laerestedets-tilrettelegging

NYTTIGE RESSURSER FOR RÅDGIVNING

ULIKE STØTTEORDNINGER

Det finnes gode oversikter over ordninger man kan søke på for å få studiehverdagen tilrettelagt på universitet og høyskole:

- Utdanning.no sin oversikt:
[utdanning.no/tema/hjelp_og_veiledning_nyttig_informasjon/hvilke_rettigheter_og_muligheter_har_jeg_pa_studiestedet](https://www.utdanning.no/tema/hjelp_og_veiledning_nyttig_informasjon/hvilke_rettigheter_og_muligheter_har_jeg_pa_studiestedet)
- Universell sin oversikt:
[universell.no/fagomraader/tilrettelegging/eksterne-stoetteordninger](https://www.universell.no/fagomraader/tilrettelegging/eksterne-stoetteordninger)

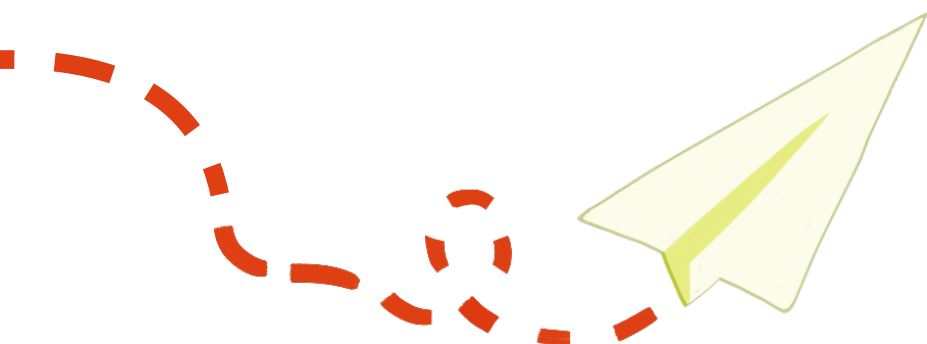
LÅNEKASSEN

Lånekassen gir ekstra stipend dersom man ikke kan jobbe ved siden av studiene (inkludert folkehøyskole). Studenten kan også få stipend og lån i sommermånedene, dersom hen ikke har kapasitet til en sommerjobb.

Les mer på lånekassen sine nettsider:

lanekassen.no/nb-NO/stipend-og-lan/nedsatt-funksjonsevne

TILRETTELEGGING

Her kan du finne informasjon om tilrettelegging på ulike universiteter og høyskoler i Norge:

- Informasjon om tilrettelegging på de enkelte universitetene og høyskolene i Norge for personer med nedsatt funksjonsevne:
utdanning.no/tema/hjelp_og_veiledning_nyttig_informasjon/tilrettelegging_pa_hvert_enkelt_stuedsted
- Universiteter og høyskoler er pålagt både å utpeke en fast kontaktperson og å ha en handlingsplan for studenter med funksjonsnedsettelse. Her er oversikt over tilretteleggingskontakter ved de enkelte universitetene og høyskolene i Norge:
universell.no/tilretteleggere
- NAV har en kunnskapsbank om hjelpemidler og tilrettelegging:
kunnskapsbanken.net

EGNE OPPTAK FOR PERSONER MED FUNKSJONSNEDESETTELSE

Det finnes egne opptak for personer med funksjonsnedsettelse. Informasjonen ligger på Samordna opptak sine nettsider.

- Tidlig opptak – frist 1.mars
Les mer her:
samordnaopptak.no/info/soke/soke-uhg/tidlig-opptak
- Særskilt vurdering – frist 1.mars
Les mer her:
samordnaopptak.no/info/opptak/opptak-uhg/poengberegning/serskilt-vurdering
- Dispensasjon
Les mer her:
samordnaopptak.no/info/opptak/opptak-uhg/unntak-fra-gsk/dispensasjon

UTDANNING I UTLANDET

Det kan ofte være vanskelig å finne informasjon om tilrettelegging av utenlandsstudier, og man kan ende opp med å måtte ordne mye av det praktiske selv. Her er noen nyttige ressurser, tips og informasjon dersom studenten ønsker å studere i utlandet:

- Tips til hva man bør tenke på hvis man ønsker å studere i utlandet:
utdanning.no/tema/hjelp_og_veiledning_nyttig_informasjon/hvilke_rettigheter_og_muligheter_har_jeg_ved_studier_i_utlandet
- Virkemidler som kan bidra til økt studentmobilitet:
universell.no/om-universell/internasjonalt-studentmobilitet-like-muligheter-for-alle/drivere-virkemidler/
- Informasjonsbrosjyre for unge med funksjonsnedsettelse som ønsker å studere i utlandet:
yumpu.com/no/document/read/58091984/utdanning-i-utlandet-for-alle
- Studentorganisasjonen ANSA sin oversikt over tilrettelegging under studier i utlandet:
ansa.no/alt-du-trenger-a-vite/praktisk-informasjon/tilrettelegging-under-studiene
- NAV om student i utlandet:
nav.no/no/person/flere-tema/arbeid-og-opphold-i-utlandet/opphold-i-utlandet-og-folketrygden/student-i-utlandet

NAV OG HJELPEMIDDELSENTRALEN

Hjelpemiddelsentralen kan tilby hjelpemidler og tolketjenester til personer med funksjonsnedsettelse. De er også et ressurs- og kompetansesenter som kan hjelpe med å finne løsninger på ulike utfordringer unge med funksjonsnedsettelse og kroniske sykdommer møter i hverdagen, på jobb eller i studiesammenheng.

Nav kan hjelpe med karriereveiledende samtaler og være med i prosessen fra videregående skole til høyere utdanning. De kan delta på møter med studiestedet og se på behov og mulighet for hjelpemidler og annen tilrettelegging i forbindelse med f.eks. eksamen, lesesalplass, tolk, ledsager eller pensum i form av lydbok.

Andre ordninger eller tiltak fra NAV som kan være nyttig for elever som ønsker å ta høyere utdanning er en mentor, støtte til utdanning, skolegang som et arbeidsrettet tiltak og arbeids- og utdanningsreiser.

Les mer på NAV sine nettsider:

 nav.no

FUNKSJONSHEMMEDES INTERESSEORGANISASJONER

Mange med funksjonsnedsettelse og kroniske sykdommer er organisert gjennom interesseorganisasjoner eller diagnosespesifikke medlemsorganisasjoner. Disse organisasjonene sitter ofte på bred kunnskap om den gruppen de representerer. Det kan være nyttig å oppsøke en slik organisasjon dersom du trenger råd og tips om mulige tiltak, støtteordninger og erfaringer som kan hjelpe den enkelte elev.

Unge funksjonshemmede, Funksjonshemmedes fellesorganisasjon (FFO) og Samarbeidsforumet av funksjonshemmedes organisasjoner (SAFO) er store paraplyer på feltet og arbeider på vegne av et mangfold av organisasjoner. Se listen over Unge funksjonshemmedes medlemsorganisasjoner her:

ungefunksjonshemmede.no/omungefunksjonshemmede/vare-medlemsorganisasjoner

VEILEDER FOR RÅDGIVERE I VIDEREGÅENDE OM TILRETTELEGGING AV FOLKEHØYSKOLER

Unge funksjonshemmede har tidligere laget en veileder som er rettet mot rådgivere i videregående skole og andre som bistår elever i søknadsprosessen til folkehøyskolen. Vi har sett at mange ikke er klar over de mulighetene som finnes på folkehøyskolen og henviser elever med funksjonsnedsettelse til spesielt tilrettelagte linjer eller skoler hvor elever med funksjonsnedsettelse utgjør en betydelig del av skolens målgruppe.

I veilederen opplyser vi om mangfoldet av muligheter og gir en pekepinn på hva en elev kan forvente på folkehøyskolen, med tanke på tilgjengelighet og tilrettelegging. Veilederen inneholder også tips til søknadsprosessen og henvisninger til støtteordninger.

Les veilederen her:

[ungefunksjonshemmede.no/ressurser/publikasjoner/
utdanning/folkehoyskolen-et-ar-for-alle/for-radgivere/
informasjonshefte-for-radgivere](https://ungefunksjonshemmede.no/ressurser/publikasjoner/utdanning/folkehoyskolen-et-ar-for-alle/for-radgivere/informasjonshefte-for-radgivere)

STIFTELSEN SOFIES MINDE

Stiftelsen Sofies Minde utlyser hvert år et stipend øremerket studenter med bevegelsehemninger som tar bachelor- eller masterstudier.

Les mer her:

ssm.no/stotte-til-utdanning-31300s.html

NHF SITT UTDANNINGSSTIPEND TIL ANNE KARIN ØVERBYS MINNE

Norges Handikapforbund (NHF) deler ut midler som skal bidra til at funksjonshemmet ungdom under 30 år skal kunne gjennomføre ønsket utdannings- og kvalifiseringsløp i Norge eller i utlandet.

Les mer her:

 nhf.no/om-oss/fond-og-legater

Veileder til rådgivere for unge med funksjonsnedsettelse eller kronisk sykdom som ønsker å ta høyere utdanning.

Unge
funksjonshemmede

ungfunk.no

[@ungfunk](https://twitter.com/ungfunk)